Nereden Öğrenmişim!

Karayolları 1. Bölge Müdürlüğü'ndeki görüşmemizden birkaç gün sonra Rahmi beni evden telefonla aradı. Hoşbeşten sonra buluşmayı önerdi.

Ertesi gün akşamüstü ben işten çıktıktan sonra tenha bir kahvede buluştuk. Şundan bundan birçok şeyden konuşarak söyleştik.

Sonrasında sık sık buluşarak görüştük. Birinde beni şantiyesindeki yardımcısı Abdürrahim ile tanıştırmıştı.

Derken, görüşmelerimiz bir süre için aksamaya uğradı çünkü eşim hamileydi, sekiz aylık olmuştu, zaten gündüzleri işe gidiyordum, bir de akşamları onu yalnız bırakamıyordum.

1971 yılının Kasım ayı başlarında (tam olarak 9 Kasımda) kızımız doğdu. Ona Ayşe Nil adını koyduk.

Rahmi bir gün evimize kutlama ziyaretine geldi ama görüşmelerimizin ailem ile bağlantısı olmadığından bir süre daha birbirimizi göremedik.

***

Sonraki buluşmalarımızdan birinde Rahmi bana bir dernekten söz etti.

Dediğine göre, **"Yapıcılar Derneği"** adlı bu kuruluş, aslında çok üyesi olmayan, öncelikle seçilmiş mimar ve inşaat mühendislerinin alındığı bir topluluktu ama aralarına meslekten olmasa da eğitimci, yazar, bilim adamı gibi kişileri de kabul ediyorlardı. Bir lokalleri vardı ve orada belirli bir program çerçevesinde, iş ya da meslek ile bağlantısı olmayan, kültürel, bilimsel, sosyal ve felsefî konular üzerinde görüşmeler yapılıyordu.

Bu derneğin gerek bana gerekse orada benim gibi diğer dostlara çok yararı olacağını düşündüğünü söyledi. Katılmak isteyip istemediğimi sordu.

Ben de «Neden olmasın!» dedim. Nitekim buna eşim de onay vermiş hatta şöyle demişti: «Hep iş hep iş! Bizim okulun hiç olmazsa bir sosyal çevresi var. Sen de böylece biraz sosyalleşirsin.»

Rahmi ile buluşmalarımızdan biri, onun isteği üzerine Seyit Osman Yazar adlı, sektörde duayen olarak anılan yaşlıca bir dostunun ofisinde gerçekleşmişti. Cana yakın, hoşsohbet bir beyefendiydi. Rahmi'nin sözünü ettiği derneğin başkanıydı. O da beni ayrıntılı görüşmek üzere bir kez daha iş yerine çağırdı. Bu görüşme bir değil, birkaç kez oldu. Rahmi gibi onun da sohbetine doyulmuyordu.

Tamam, onlar beni aralarına almayı öngörmüştü ama her yeni üye alışında ince eleyip sık dokuyorlardı. Bunun için bir başkasıyla daha tanışmam, bir tür "sözlü sınav" uygulamasından geçmem gerekiyordu.

Bu görüşmeler de her nedense pek gizli tutuluyordu. «Bu yaştan sonra sınava girmek sana ağır gelirse vazgeçebilirsin.» demişlerdi. Ben ise «Ne münasebet!» diye yanıtlamıştım, «Gereği nasılsa öyle yapılır.»

Tablolar

Derneğin ileri gelenlerinden biri olduğunu anladığım Necati Bey, görüşmek üzere bir hafta sonu beni evine çağırmıştı. İstanbul Kabataş'ta "Setüstü" olarak anılan yerdeki bir apartmanın üst katlarından birinde oturuyordu. Evinin pencereleri bir mağaza vitrini gibi neredeyse yere kadardı. Önünde durunca, boğazın bir bölümü ve ötede adalar ayaklar altında gibiydi.

Bana bir sürü soru sordu. Yaşantımı hemen hemen baştan sona didikledi. Çeşitli bakımlardan eğilim ve görüşlerimi anlattırdı.

Konu her nedense dönüp dolaşıp resim sanatına geldi. Kim bilir, belki özellikle öyle olmasını planlamıştı.

Evinin hemen tüm duvarları çeşitli yağlı boya tablolarla doluydu. Bunlara çok meraklı olduğu besbelliydi. Resimden az buçuk anladığımı söyleyince, bana tablolardan birini gösterip «Söyle bakalım, bu kimin eseri?» diye sordu. Hemen yanıtladım: «Utrillo'nun kötü bir reprodüksiyonu.»

Durakladı; bir diğer tabloyu gösterdi…

«Açıkça belli değil mi?.. Van Gogh. Fakat reprodüksiyon iyi değil.»

Bir diğeri için «Elbette Degas ama reprodüksiyon kötü.»

Yanıtlarım böyle sürerken biraz bozulduğunu fark ettim. O anda işin aslı kafama dank etti. Büyük olasılıkla bu resimleri doğrudan kendisi ya da pek sevdiği bir tanıdığı, belki ailesinden biri kopyalamıştı. Öyle ya, bir evde tüm duvarları kaplayacak kadar sayıda böyle düşük düzeyde reprodüksiyon neden bulunsun? Baltayı taşa vurmuştum. Bir daha sorarsa, reprodüksiyonun kalitesinden söz etmesem daha iyi olacaktı. Gönül kırmanın âlemi yoktu.

Bir başka tabloya daha işaret etti. «Hadi bunun da kimin tablosu olduğunu bil de dişimi kır.» dedi. Özellikle biraz bekledim. «Bu tabloyu görenler önce hemen aceleyle Claude Monet diyebilir. Çünkü çoğu yapıtları benzer bir karakter taşır. Fakat ben bunun Matisse olduğunu biliyorum.» dedim.

Gözleri fal taşı gibi açıldı. Dudakları uçuklamış gibiydi. Galiba beni mandepsiye oturtmak istemiş, başaramamıştı. «Yahu arkadaşım, beni hayretler içinde bırakıyorsun. Sen mühendis değil misin?.. Bunları nereden biliyorsun?.. Nereden öğrendin?» diye sordu.

İşin doğrusu şu ki, nereden ve nasıl olup da öğrenmiş olduğumu ben de bilmiyordum. «Siz soruyorsunuz, ben bildiğimi söylüyorum.» diyebildim.

Tabloların kimin yapıtı olduğunu bir yana bırakıp bana reprodüksiyonları niçin beğenmediğimi de sordu. Onu da becerebildiğim kadarıyla anlattım. İşte o zaman kendisinin yapmış olduğu ortaya çıktı.

Şimdi artık düş kırıklığını gidermiş gibiydi. Bana hak verdi. «Bir amatörün elinden ancak bu kadar çıkar.» diye kendisini savundu. «Öyle değil mi?» diyerek benden destek aradı. Ben de çok daha kötü yapılmış olanları gördüğümü söyleyerek gönlünü aldım. Bir kez daha şaşırdı, bir mühendisin nasıl olup da resim sanatını bu kadar iyi bilişine…

Klasik Müzik

Necati Bey ile bu görüşmeyi yaparken fonda bir klâsik müzik parçası, Vivaldi'nin "Dört Mevsim" adlı ünlü konçertosu çalıyordu. Bitince, pikaba bir yeni plâk yerleştirmek üzere kalkarken, «Klasik müzik ile aran nasıl?» diye sordu.

Kısaca «İyidir. Severim.» demekle yetindim.

«Bakalım müziği de resim kadar iyi biliyor musun?» deyince, geçirdiğim sınavın bir sonraki aşamasının başlamak üzere olduğunu anladım.

Nitekim pikaba koyduğu plâk çalmaya başlar başlamaz «Bu kimin?» diye sordu. Hep aynı şey: "Bu kimin?"

Bilmiyordum... Hatta hiç duymamıştım. Sevmemiştim de. Biraz dinledikten sonra, «Özür dilerim. Bilemedim.» dedim.

Bu kez beni yakalamıştı. «Sana bir ipucu vereyim.» dedi, «Bu, çağımızın en yetenekli, en güçlü kompozitörlerinden birinin yapıtı.»

Zaten öteden beri çağdaş kompozitörlerle aram pek iyi değildi ama bunu söylemedim. Bilemediğimi tekrarlamakla yetindim.

Beni alt etmişti. Zafer kazanmış olmanın kıvancıyla bıyık altından güler gibi bakıyordu. «Bu Bella Bartok.» dedi.

«Ben Bartok'u pek sevmem. Herhalde onun için bilmiyorum.» dedim.

Bu sözümden ötürü beni eleştirmesini, hatta küçümser bir tavır takınmasını bekliyordum. Fakat öyle olmadı. «Peki, kimi seversin?» diye sordu.

«Çoğunu... Örneğin diğer B'lerin hiçbirine diyeceğim yok.»

«Yani?»

«Eğer ille de "B" olacaksa, Beethoven, Brahms, Bach ya da Bruch benim için her zaman dinlenebilir.»

Konuyu değiştiriverdi. «Türk müziği ile aran nasıl?»

«Hangisi?... Klasik mi, popüler mi?»

«Genel olarak diyelim.»

«Bir ara Türk Sanat Müziği ile ilgilenmiş ama inceliğine varamamıştım. Ankara'da Mefharet Atalay, Asım Yücesoy, Selahattin Erköse, Erol Sayan ve daha birçoklarının aralarında oluşturdukları bir özel topluluk vardı. Zaman zaman onlara katılır, dinlerdim. Fakat gençlikte popüler müzik daha çekici olabiliyor. Ben bunu yarı profesyonel olarak bile uyguladım. Hatta müzik yaptığımız bir grubumuz vardı. Bizden ikisi, Yurdaer Doğulu ve Berkant sonra ünlü oldu. Yavuz Özışık da çalar ama eh işte!»

Gözleri bir kez daha fal taşı gibi açıldı. Belki de gözleri iri iriydi de bana öyle geliyordu. «Sen ne çalardın?» diye sordu.

«Bateri... Fakat başka arkadaşların kurduğu bir grupta Durul Gence bateri çalmaya başlayınca, ben çok ilkel kaldığımı anlayıp bıraktım.»

Adını söylediğim kişileri mi tanımıyordu, yoksa o konuda bilgili olduğumu kavradığı için mi bilmem, popüler müzikten kaçtı. «Türk Halk Müziği'ne ne dersin?» diye sordu.

«Özgün olanını severim.» diyerek yanıtladım, «Fakat özgün müziğimizin çok yozlaştırılmış olduğu kanısındayım. Ezgilerini kullanıp çok sesli yapıtlar yaratmış kompozitörlerimizin yapıtlarını yeğlerim.»

«O zaman sana bir çiftetelli dinleteyim.» diyerek yerinden kalktı.

Eyvah!.. Acaba bu neydi?.. Ulvi Cemal Erkin'in "Köçekçe", Cemal Reşit Rey'in "Zeybek", Adnan Saygun'un "Sivas Halayı" var ama hiç "çiftetelli" adlı bir şey anımsamıyorum. Yine faka basmış olacaktım. *"Amaan sen de!"* dedim içimden, *"Bu şimdi bir sınav ise tüm soruların yanıtlarını bilmek mi gerek?"*

Boşuna tasalanmışım. "Çiftetelli" dediği şey, meğer Bach'ın ikili keman konçertosuymuş.

Müzik üzerinde biraz daha konuşunca, benim ondan çok daha fazla bilgili olduğum ortaya çıktı. Üstelik bu konudaki birikimi nasıl edinmiş olduğumu gayet iyi biliyordum.

Ortaokulun ikinci sınıfındaydık. Haftada bir gün müzik dersimiz vardı. Bu derste mandolin ya da sonradan blok flüt adı takılan kaval çalmak, şarkı söylemek gibi şeyler yapmazdık. Öğretmenimiz Şükrü Arsev, o zamanki adıyla Riyaseticumhur Filarmoni Orkestrası'nda keman çalardı.

Şükrü Hoca bize Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nin müsamere salonunda **"Üniversite Konserleri"** adı altında iki haftada bir verilen konserin programını getirip dağıtırdı. Gidip dinlememizi öğütlerdi. Derse getirdiği kemanını çıkarıp sık sık kulaklarımızı tırmalardı. Hep güler yüzlü, çok cana yakın bir adam olduğu için onun bir "kapris" olarak gördüğümüz keman çalışına katlanırdık. Ancak hafta sonunda iş konsere gitmeye geldiğinde *"Aman be hoca!.. Cumartesi günü yapacak başka iş yok da konsere mi gideceğiz"* diye düşünür, atlatırdık.

Bir gün müzik dersinde ilginç bir şey oldu. Şükrü Bey her zamanki gibi kemanını çıkarıp biraz "gıy gıy" yaptıktan sonra «Bu çalmış olduğum parçanın ne olduğunu kim söyleyecek bakalım?» diye sordu.

Sınıfın uslularından iki arkadaşımızın parmağı kalktı. Şükrü Bey birine «Söyle bakalım.» dediğinde, bunun bilmem kimin bilmem nesi olduğunu söyledi. Şükrü Bey de ona koskocaman bir «Aferin!» çaktı. Bir diğer parça üzerine yine ikisi parmak kaldırdı; bu kez öteki de aynı aferini aldı.

Dersten sonra başlarına üşüştük. Bunları nereden ve nasıl biliyorlardı?.. Konsere gitmiş oldukları anlaşıldı.

Öğretmenlere bolca yağcılık eden şu "uslular", durup dururken sınıfta bir ayrıcalık elde etmişti.

Böyle şey olmazdı. Olmamalıydı. Biz "yaramazlar" mutlaka bu işin üstesinden gelmeliydik ama nasıl?

Görünürde tek çare vardı: Konsere gitmek.

Programda yazdığına göre konser öğleden sonra saat üçte başlıyordu. Ücretsizdi. Sanki sinemaya gider gibi, saat üçe beş kala fakültede konserin verildiğini öğrendiğimiz salona damladık.

Salon hınca hınç doluydu. Oturacak yer bulamayanlar duvar kenarına yaslanmıştı. Ben ve birkaç arkadaş (Enver de vardı) sözüm ona akıllılık ettik. Gidip sahnenin yanındaki merdivenlere oturduk. Buradan çok daha iyi dinleyebilecektik.

Orkestra daha akortlarını yapmaya başlar başlamaz pişman olmuştuk ama iş işten çoktan geçmişti. Kalakalmıştık.

Önce bir adam sahneye çıkıp kısa bir konferans çekti. Ne çalınacağını, bestecinin kısa yaşam öyküsünü, başka ne gibi yapıtları olduğunu falan anlattı. Kısa bir süre sessizlikten sonra dehşetli bir gürültü başladı. Bazısı nefesli, bazısı telli bir sürü çalgının sesi birbirine karışıyor, bir gümbürtüdür kopuyordu. Arada sırada diğerleri susup bir solo keman çalmakta olmasa, dayanılır gibi değildi.

Sahnenin yan merdivenlerinde oturduğum yerin pek yakınında, hemen başımın üzerinde adının sonradan "kontrbas" olduğunu öğrendiğim bir âlet vardı. Adam elindeki değneği âletin tellerine sürtünce böğürme gibi bir ses çıkıyordu. İçimizden biri bu sesi taklit etmeye kalkışınca, ötekiler kendilerini tutamayıp kahkahaları patlattı.

Bir süre için bu böyle sürdü. Gürültüye karşın dalgamızı geçip eğlenmeye girişmiştik. Birden ortalığı sessizlik kapladı. Orkestra durmuştu.

Ben çalınan parçanın bitmiş olduğunu sanıp, bir sonrakinin daha katlanılabilir olması umuduyla beklerken, hademe kılıklı iki kişi gelip başımıza dikildi.

İçlerinden biri «Siz... Üçünüz... Dışarı. Defolun!» dedi.

Kovulmuştuk.

Hiç karşı koymadık.

Ne mutlu bize!... Bu işkenceden bundan daha kolay kurtulamazdık.

Sevinçle ve gülüşerek çıktık. Diğer birkaç arkadaş da bizimle birlikte kendilerini dışarı atmıştı.

***

Ertesi hafta... Müzik dersi... Şükrü Bey sınıfa girdi.

Biz, şu yaramazlar, azar işitmeyi beklerken sanki hiçbir şey olmamış gibi yine kemanını çıkarıp bir parça çaldı ve bunun ne olduğunu sordu.

O anda öncekinden de ilginç bir olay çıktı. Çok sayıda parmak kalktı. Hatta pek çok ağızdan «Hocam, hocam... Ben, ben...» diye bağrışıyorduk.

Şükrü Bey önce hepimizi susturdu. Sonra konserden kovulmuş olan üçümüzden birinin söylemesini istedi. Ardından geri kalan ikimize de sordu.

Hepimiz aynı yanıtı verdik. Hep birlikte kocaman birer "Aferin!" aldık.

Dudaklarımız kulaklarımıza varıyordu.

Sonra birkaç "gıy gıy" daha yaptı. Yine sorduğunda, kalkan parmak pek azalmıştı. Aynı "uslular" o soruyu da bildi, onu izleyen diğerlerini de… Bizden "tıs" çıkmıyordu.

Kovulmadan önce çalınmış olan parçaya ilişkin soruyu yanıtlayabilmiştik. Sonrakileri ise duymadığımız için bilememiştik. Genç zihinler aslında ilgisiz oldukları bir konuyu bile kolayca kapıyor. Bu böyle olmazdı. Böyle süremezdi. Yağcı usluların altında ezilemezdik. Konu, hiç de gerekmediğini düşündüğümüz müzik dersi bile olsa bunu kendimize yediremezdik.

Bu işin tek çıkar yolu vardı: Konsere "adam gibi" gitmek… Nasıl olsa bir sonraki hafta Şükrü Bey konser programını getirirdi.

Nitekim öyle oldu. Birbirimize "çok ciddi" olacağımıza dair söz verdik. Hatta içimizden biri sıkılmamak için yanına kabak çekirdeği almış olduğunu ağzından kaçırınca, üzerine saldırıp çekirdeklerini alarak çöpe attık. Kızmıştı ama yapabileceği tek şey konsere gelmemekti.

Önceki deneyime bakınca salonun çok dolduğu anlaşılıyordu. Demek ki, yer bulmak için erken gitmek gerekiyordu. Öyle yaptık.

İçeri girdiğimizde bir de baktık ki ön sıralar boş. Şimdi olsa "Protokol için yer ayırmış olsalar gerek" diye düşünür, hiç olmazsa ikinci sıraya otururduk ama o zamanlar böyle bir şeyi de bilmediğimiz için en ön sıraya kurulduk. Bizi kaldıran, arkaya geçmemizi söyleyen kimse çıkmadı.

Konseri baştan sona dikkatle izledik. İki sorun vardı: Hem çok sıkıldık hem de kafamız şişti. Çünkü orası bir konser salonu değildi; akustik düzeni yetersizdi. Böylece ön sıralara neden itibar edilmediğini de anladık.

Derste Şükrü Bey'in sorularını hayli başarılı bir şekilde yanıtladıktan sonra, izleyen konsere daha da erken gittik ve arkalardan yer kaptık. Sınıfta çok daha başarılı olduk; uzun uzun anlattık. Çünkü sadece çalınan yapıtı değil, sunuda anlatılanları da iyice dinlemiştik.

Bir sonraki konsere ise Şükrü Bey'in sınıfta soracaklarını yanıtlayabilmek amacıyla değil, kendi dileğimizle, sırf dinlemek üzere gittik. Artık programı önceden bilmemiz bile gerekmiyordu. Ne çalınırsa çalınsın.

Sonradan bize katılanlar da çıktı, sıkılıp ayrılanlar da… Bir grup arkadaş bu işin tiryakisi olduk. Yaramazlar ve uslular birbirine karıştı. İki haftada bir Cumartesi gününü iple çekiyorduk. Bazı konserlerin kapsamını baştan sona incelemek üzere aramızda tartışma bile açıyorduk.

Derken o iki haftada bir verilen Üniversite Konserleri de bize yetmez oldu. Radyoda pek ender olan klâsik müzik yayını zevk vermiyordu. Ankara'daki Konser Salonu henüz yapılmamıştı. Opera binasındaki konserlere ancak ailelerimizle gidebiliyorduk. Oysa biz birlikte gidip tartışmasını yapmak istiyorduk. Aramızda para toplayıp plâk satın almaya başladık. Birkaç arkadaş belli günlerde birimizin evinde toplanıp klâsik müzik dinler olduk. Bu artık yaşamımızın bir parçası haline gelmişti.

Hey gidi Şükrü Bey hey!… Eli öpülesi adamdı.

Eşref Üren

Necati Bey'in bana resim sanatı hakkında böylesine bilgi sahibi oluşumun nasılına ilişkin sorusunun yanıtını çok yıllar sonra, bir gün eski bir okul albümünü karıştırırken keşfettim.

Lisedeyken haftada bir resim dersimiz vardı. Öğretmenimiz Eşref Üren kısacık boylu, hayli tıknaz, genellikle asık suratlı ama o gülmez gibi görünen yüzünün ardında sevecenlikle dolu bir adamdı. Bizi, "resim yapabilen ve bunu sevenler" ile "bu işi beceremeyenler" olmak üzere ikiye ayırmıştı. Ben "beceriksizler" takımındaydım. Beceriklilere çeşitli çalışmalar yaptırır, her biriyle teker teker ilgilenerek eleştirir, nelere ve nasıl dikkat etmesi gerektiğini anlatırdı. Bizi ise iki aşamalı bir eğitimden geçirdi. Önce bir resim sergisine gidilirdi. Ankara'da o sıralarda çok tanınan "Helikon" adlı yerdeki sergiye sık sık giderdik.

Resim dersi hep günün son saati olurdu. Dolayısıyla hocayla birlikte sergiye gitmek, okuldan erken tüyebilmek için kaçırılmaz fırsattı. Aslında kimin sergiyi iyice gezdiğini, kimin ise şöyle bir bakıp kaçtığını iyi bilir ama yüzlemezdi. Tıpkı Şükrü Arsev'in yaptığı gibi, o da ertesi hafta bize sergide gördüklerimize ilişkin sorular yöneltirdi. Baştan kaçanlar hemen belli olurdu. Sınıfta sululuk edilince çok sinirlenirdi ama sergiye gitmek için çıkıp da sonradan kaçana kızmazdı. Tablolara şöyle bir göz atılmış olsa bile yeterdi.

Lisede öğretmenin gözüne girmeyi pek önemsemez olmuştuk. Zaten olur olmaz işler yapıp kendisini çıldırtanların dışında herkese "on" vereceğini bilirdik. Bizim resim sanatını sevmemizi sağlayabilmek bakımından çok sabırlı davranırdı. Sanırım sevmenin zorla olamayacağını da biliyordu.

Verdiği eğitimin ikinci aşamasında yaptığı iş, sınıfa klâsik resim albüm ve katalogları getirip bunları bize göstermek, anlatmak, birlikte incelemekti. Her sanatçının karakterini, yapıtlarının özelliklerini gösterir, karşılaştırma yapar, daha önce hiç anlatmamış olduğu şeyler sorar, yorum yapmamızı isterdi. Aramızda tartışma açar, bizi bir hakem gibi yönetir, doğruyu kendisi söylemez, hep birlikte bulmamızı sağlardı. En önemlisi, orijinal ile reprodüksiyonun nasıl ayırt edildiğini gösterirdi.

Bence, sırf resim yapmakla yetinip sergilerden ve albüm tartışmalarından uzak kalmış olanlar çok şey yitirmişti.

Üstelik salt resim ile kalmamış, plâstik sanatlarla bile ilgilenmiştik.

Eşref hocamız ile tam dört yıl haşır neşir olduk.

Elbette aramızda bu konularla hiç ilgilenmeyenler de vardı ama resim sanatı beni çok sarmıştı. Ünlü ressamların piyasada bulunan albümlerini bile satın almış, kendi çapımda bir küçük koleksiyon kurmuştum.

Hey gidi Eşref Hoca hey!... Eli öpülesi adamdı.

Bayramda seyranda bunu deneyenler olmuştu ama o hep elini çeker, tüm "eli öpülesi adamlar" gibi hiç öptürmezdi.

***

Yıl 1993… O tarihlerde, çalıştığım şirkette işimin gereği sık sık Ankara'ya gidip gelir olmuştum.

Bir keresinde, 12 yıl öğrenim görmüş olduğum Ankara Koleji'nin yakınlarında bir yere gitmem gerekmişti.

Birdenbire aklıma bir şey geldi: *"Şu okula bir girsem de, müdürlüğe gidip Eşref Üren'i nasıl bulabileceğimi bir sorsam, nasıl olur?"* diye düşündüm. Bunun birkaç dakikadan daha uzun sürmeyeceğine karar verip okula daldım; idare bölümüne yöneldim.

Hiç de iyi olmadı çünkü oradaki görevliler bana «Eşref Üren de kim?» diye bir karşı soruyla karşılık verince, dünyamın yıkıldığını sandım.

Nasıl olur da bilmezlerdi?.. Kuşkusuz Eşref Hoca çok yıllar önce emekliye ayrılmış olsa gerekti. Buna karşın okuldaki yöneticiler onu tanımalıydı. Okuldan tanımasalar da adını duymuş olmalıydılar. Ünlü ressamlarımızdan biriydi; adı ansiklopedilere geçmişti.

Ben bu düşünceler içinde bocalarken, kenar köşedeki bir masada oturmuş yaşlıca bir beyefendi bana seslenip yanına çağırdı. «Siz bu okulun eski öğrencilerinden misiniz?» diye sordu. Doğrulayınca, zaten beni gözünün ısırdığını söyleyip yanına oturttu.

Eskiden okulun muhasebesinde çalışırmış. Beni onun için tanımış. Oysa ben onu anımsayamadım. Çoktan emekli olmuş. Bir yan gelir elde etmek için yarım gün okula gelip defterlerin yazılmasına yardım ediyormuş. Eşref Hoca'yı mutlaka bulmak istiyorsam Zafer Pasajı'nın alt katına gidip bakmamı, göremezsem oradakilere sormamı önerdi. Onu neden aradığımı sormadı bile.

Dediği yeri biliyordum. Dışarısı aynıydı ama pasajın içi eskiye göre hayli değişmişti. Eskiden üst katta Türk Hava Yolları bürosu vardı. Şimdi ise bir giyim marketi olmuştu. Alt katta incik boncuk, hediyelik eşya, eski kitap gibi şeyler satılırdı. Orası da şimdi çeşitli tabloların satıldığı dükkânlar ile bakım yapılan atölyelerle dolmuştu.

Dükkânlardan gelişigüzel birine girip Eşref Üren'i sordum.

Çok iyi tanıyorlardı. Zaten o pasajdaki herkes onu tanırmış ama o ilk girdiğim dükkâna sık sık gelirmiş. O sırada yoktu. Genellikle akşamüstü uğrarmış. Fakat son zamanlarda ender görülür olmuş. Hayli yaşlanmış; sağlığı da pek yerinde değilmiş.

Ya adresi?.. Telefonu?

Bilmiyorlardı...

Diğer dükkânlara sordum. Hiç kimse bilmiyordu.

Telefon rehberine saldırdım.

Kaydı yoktu. Bulamamıştım.

İçim içimi yiyordu. Eşref Hoca'yı mutlaka bulmalıydım.

İş için Ankara'ya daha çok, daha sık gidip gelmeyi ister oldum. Zafer Pasajı, her gidişimde uğrak yerlerimden birine dönüşmüştü.

Nafile!

Usanmadım... Aylarca her Ankara'ya gidişimde oraya uğradım.

Sonunda denk düştü. Bir akşamüstü onu orada yakaladım.

Sahiden çok yaşlanmış, hayli zayıflamış, âdeta çökmüştü. Onu neredeyse bir "tutku" olarak nitelenebilecek denli diretme ile aramakta olmasaydım, yolda tesadüfen görsem tanımazdım. Güneşli ve sıcak bir gün oluşuna karşın boynuna bir yün atkı dolamıştı. Hiç de iyi olmadığı belliydi.

Yanına gidip kendimi tanıttım. Beni anımsamadı. Okulda hangi sınıfın öğrencisi olduğumu anlattım. İşte o zaman bildi. «Amma yaramazdınız siz haaa!... Fakat iyi çalışırdınız.» dedikten sonra «Adı neydi o sizin milli basketbolcunuzun?» diye sordu.

Hepsi de bizim sınıftan çıkmış olan bir değil, üç milli basketbolcumuz vardı ama o yalnızca belki de en uzun boylumuz olduğu için Erdal'ı anımsamıştı. (Erdal Poyrazoğlu) Tamam. Bizim sınıfı unutmamıştı. Az şey değil; üzerinden neredeyse 15 yıl geçmiş. Benim gençliğimi bir türlü gözünün önüne getiremiyordu ama zararı yok. Bu yeterdi.

Şöyle bir hoşbeş ettikten sonra, yıllar önce Necati Bey'in evinde olan biteni anlattım. Ciddî ciddî dinledi. Düşündü. Sonra. «Bak şimdi seni hatırladım. Sen aslında yetenekliydin ama resim yapabileceğine kendini bir türlü inandıramıyordun. Oysa el işleri yaptığımızda çok becerikliydin. Resimden ise korkuyor gibiydin. Bu yüzden ben de üstüne varmamıştım. Fakat işin tekniğine arkadaşlarından çok meraklıydın. Bak, hatırladım.» dedi.

Şaşırdım. Çok şaşırdım. Ben bunları anımsamıyordum. İki olasılık vardı: Ya dediği doğruydu ya da beni bir başka arkadaşla karıştırmıştı.

Üzerinde durmadım. Daha önce bu kültürü edinmiş olduğumun farkında bile olmadığımı, şimdi ise kendimi ona borçlu duyumsadığımı, teşekkür etmek üzere onu çok aradığımı, elini öpmeye geldiğimi söyledim.

«Olmaz öyle şey!» dedi, «Ben o zaman sadece görevimi yaptım. Üstelik o görevi bana hiç kimse vermemişti. Ben size kendi dileğimce sanatı tanıtmak, onunla ilgilenmenizi sağlamak istedim. Şimdi görüyorum ki başarmışım. İşte bak sen benim yapmak istediğimden yararlanmışsın. Demek ki, senin gibi daha birçokları var. Demek ki, görevimi gerektiği gibi yerine getirmişim. Ne mutlu bana.»

«Olsun!... Ben gene de öptürmek istemediğiniz elinizi öpmek istiyorum. Siz bundan hiç hoşlanmazsınız, biliyorum. Ancak bilin ki, ruhsal olarak bu benim için çok önemli. Lütfen bunu benden esirgemeyin.» dedim.

Direniş göstermeyi sürdürmesine karşın zorla elini öptüm, sevgiyle, saygıyla, içtenlikle, onurla, mutlulukla…

Kısa bir süre sonra bir televizyon kanalındaki haberlerde öldüğünü öğrendim.

Hey gidi Eşref Hocam hey!.. Bedenin bu dünyadan ayrıldı ama işte sen hâlâ benim düşüncelerimde ve satırlarımda yaşıyorsun. Görünümünde Karamürsel sepeti gibiydin ama kimse senin **"büyük adam"** olduğunu yadsıyamaz.

Sonrası

Yapıcılar Derneği'ne kabul edildim.

Genellikle Rahmi ile birlikte olmak üzere lokale gidip gelmeye başladım.

Orada önceden belli bir kişi tarafından konferanslar veriliyor ya da herkese açık olmak üzere belirli bir konu üzerinde söyleşiler yapılıyordu. Çok zevkliydi. Üstelik biz mühendisler için çok da önemliydi çünkü üniversitede baştan sona sadece teknik eğitim görmüştük. Gerçi bitirdiğim Orta Doğu Teknik Üniversitesi ile Boğaziçi Üniversitesi'nin teknik olmayan programları da vardı ama sınırlıydı; diğerlerinde hemen hiç yok gibiydi. Böylece eksiklerimizi tamamlama fırsatı bulmuş oluyorduk.

1975 yılında benim katılacağım bir akademik eğitim nedeniyle ailece İngiltere'ye taşındık. Orada bir yıl kadar kaldık. Döndüğümüzde, adını Mehmet koyduğumuz oğlumuz dünyaya geldi. Bu nedenle uzunca bir süre lokale gidemedim. Bu kitabın kapsamındaki anlatımlarımın bir bölümünü orada edindiğim bilgiler ve esinlenmelerim ile derledim.

Gerek Rahmi gerekse sonradan tanıştığım yardımcısı Abdürrahim ile ikili-üçlü söyleşilerimiz de oldu.

Hatırladığım kadarını aktarmaya çalışacağım. O zamanlar böyle bir kitap yazacağımı düşünebilmiş olsam, not alırdım. Öyle bir şey olmadığına göre, bağışlayın, artık olabildiği kadar!

Birini seçip izleyecek bölümde başlayalım.

Bakalım sonrası ne kadar sürecek ve nereye varacak!